

Višinsko osvežilno zavetišče pred vročinskimi valovi po nižinah

Vreme in razmere v gorah v meteorološkem poletju 2012

Besedilo: Miha Pavšek¹ in Gregor Vertačnik²

Vročina in za večino – na žalost – tudi dopust sta za nami, učenci in dijaki so v šolskih klopeh, vreme pa spet na teh straneh in – v glavnem – na vajejih. Vrata visokogorja so nam bila letošnje poletje na široko odprta, čeprav v začetku ni kazalo, da bo tako. Znani pregovor bi lahko to pot vremensko priredili v "slab začetek, vroč konec". Dobro je zastavil tudi september, a se mu je na polovici zalomilo, saj smo bili deležni obilnejše snežne pošiljke tudi pod 2000 metri. Zato je boljše, da v teh dneh, ko pričakujemo "stalno zimsko zaporo" naših najvišjih vrhov, podoživimo letošnje v marsičem rekordno poletje. Medtem ko opravlja jutranja meglica svojo vse daljšo okrasno jesensko vlogo, se spomnimo letošnje precej bolj nadležne vročine, ki je vzvalovala nad nami kar štirikrat! Po vročini, suši in trajanju sončnega obsevanja se je letošnje meteorološko poletje uvrstilo na drugo mesto v zadnjem poldrugem stoletju (od takrat imamo za naše kraje na voljo zanesljivejšee vremenske podatke), natančneje takoj za rekordnim letom 2003. Mnogi so se zato pogosto in prehodno – vsaj za konec tedna – zatekali v osvežilna in za marsikoga odrešilna zgornja

nadstropja naše dežele. A kaj, ko je tudi tam vse bolj primanjkovalo vode, saj je bila zadnja snežna sezona pičila kot že dolgo ne.

Skočimo takoj na junijski začetek, saj se menda po jutru dan pozna. Letošnje meteorološko poletje se ni prav nič ravnalo po tej ljudski modrosti, temveč bolj po tisti "ne hvali dneva pred nočjo". Višek vročine je namreč zopet padel v drugo polovico avgusta. Rožnik se ni začel za hribolazce prav nič rožnato. Prva polovica meseca je postregla z zmerno toplim, a muhastim vremenom – v visokogorju je bilo še za vzorec novega snega, sicer pa je sredi meseca še izdatneje deževalo. Kmalu zatem je pritisnila prva vročina vse do začetka zadnje junijske dekade. Konec meseca so bili oblaki spet pogostejši, a je ostalo sorazmerno toplo in večinoma suho.

Na prehodu iz junija v julij je bilo tudi po gorah vroče, celo na Kredarici je bila dva dni zaporedoma povprečna dnevna temperatura 15 °C, kar je skoraj za 10 °C preveč za ta letni čas. Do sredine meseca se je ozračje počasi ohladilo in nam namenilo nekaj dni kislega in hladnega vremena. Razporeditev padavin je bila silno neenakomerna, saj je na skrajnem severozahodu pogosto curljalo, ponekod na hriboviti dinarski pregradi pa je zgoj kapljalo. Pred začetkom zadnje julijske dekade je bilo prehodno topleje in sončno, nato se je na hitro ohladilo, pa potem spet

segrelo. Do konca meseca ni bilo več omembe vrednih padavin.

In potem je prišel zadnji poletni mesec, ki ima od poletnega trojčka sloves najprimernejšega za obisk gora. Tovrstni sloves je potrdil tudi tokrat, vendar je bilo precej takih, ki jim je začela dolgotrajna vročina sprva po malem, na koncu pa že močno presedati. Že prvi dnevi so bili zelo topli, po nižinah pa tudi zelo vroči. Dan po koncu prve dekade se je zvrstilo nekaj "normalnih" dni, nato pa nas je do 25. v mesecu grelo na polno v sicer že od prej zelo topli masi. Dvodnevna osvežitev, ki se je pričela s padavinami, je vendarle preprečila, da bi se nadpovprečno toplo vreme nadaljevalo prav do konca meseca.

Letošnje poletje bo mnogim "gozdarjevcem" ostalo v spominu tako po pogosti vročini kot tudi po veliki suši na hriboviti dinarski pregradi in na jugozahodu Slovenije. Gledano v celoti je temperaturni odklon dosegel od stopinje Celzija na skrajnem severozahodu do dveh na jugu. V veliki meri sta bila pretopla junij in avgust, le julij je bil večinoma le malo nad primerjalnim obdobjem 1991–2010. Padavine so bile tokrat "nepravilno" porazdeljene – v večjem delu dinarske pregrade in ponekod na vzhodu naših Alp so ostali "žejni" vse tri poletne mesece; padla je namreč le polovica ali malo več od običajne količine padavin! Obilje sonca in visoke temperature so povzročili, da so se že

¹ Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Novi trg 2, Ljubljana.

² Urad za meteorologijo, Agencija RS za okolje, Vojkova cesta 1b, Ljubljana.

Preglednica 1. Povprečna temperatura (°C) in količina padavin (mm) v meteorološkem poletju 2012 ter primerjava s povprečjem obdobja 1991–2010.

Vir: Arhiv Urada za meteorologijo Agencije RS za okolje.

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T	Odklon T	Padavine	Indeks padavin glede na povprečje 1991–2010
Rateče (864 m)	17,4	1,0	513	115
Planina pod Golico (970 m)	16,6	1,2	473	94
Vojsko (1067 m)	17,0	1,5	343	70
Vogel (1535 m)	14,4	1,4	581	93
Krvavec (1740 m)	13,3	1,7	433	93
Kredarica (2514 m)	7,9	1,6	622	98

**Snežniško vbogajme na severni strani
Prisanka, kot ga je bilo moč videti letošnje
poletje z bližnjega Visokega Mavrincea.**

Foto: Miha Pavšek

v avgustu zaradi suše gozdovi marsikje odeli v jesenske barve. Nasprotno je bil julij v Julijcih silno namočen, nekatere meteorološke postaje so zbrale prek 300 mm moče. A kaj, ko so avgusta zgoraj "pipico" skoraj povsem zaprli, padavinska kvota je bila kvečjemu polovična. Junija je bilo nekaj več uric sončnega vremena kot ponavadi, podobno – z izjemo severne Slovenije – je bilo tudi julija. Zadnji mesec pa je oba prejšnja glede sonca dobesedno postavil v senco, saj smo ga bili deležni za petino do tretjino več od dolgoletnega povprečja! Letošnja snežna revščina in topla pomlad sta povzročili, da je snežna odeja na Kredarici skopnela že v začetku junija, kar se sicer zgodi šele proti koncu meseca.

Ob koncu vremenskega opisa namenimo nekaj besed o poletni vročini tudi našemu alpskemu sosedstvu. Po podatkih avstrijske meteorološke službe (ZAMG) so zadnji junijski dan na observatoriju Sonnblick, 3109 metrov visoko v Turah, namerili 15,3 °C, kar je najvišja zabeležena temperatura na tej postaji od začetka meritev pred 126 leti! Sredi avgusta pa so dosegli novo rekordno znamko tudi ponekod v švicarskih Alpah. Krivec za njihove rekorde je bilo sovpadanje dotoka in spuščanja izjemno tople zračne mase iznad Afrike in jugozahodne Evrope. 19. avgusta se je na 3580 metrov visokem Jungfraujochu v Bernskih Alpah ogrelo do 12,8 °C, na visokogorski postaji Piz Corvatsch (3305 m), ki je prav tako v mreži švicarske meteorološke službe, pa so namerili 13,2 °C. Na naši Kredarici (2514 m) so bili rekordi tokrat "na varnem", še najvišje je seglo živo srebro 1. julija, ko se je povzpelo do 18,8 °C. Vseeno pa je bilo tam zgoraj precej prijetneje kot spodaj, kjer smo imeli v večini krajev več kot 40 vročih dni, zato smo se pogosto zatekali k osvežitvi čim višje. Vtis je, da so meseci letošnjega meteorološkega poletja kar tekmovali med seboj, kateri bo (naj)bolj gorak, pri čemer je bil vsak naslednji še za odtenek bolj vroč. Poletno vreme je (na srečo) že odšlo na smetišče vremenske zgodovine, saj je zunaj že vse nared za jesensko barvno suito. A le tam, kjer ni vsega obarvala ali celo pobrala poletna suša ...

Novе vremenske postaje v Karavankah

Od sredine septembra 2012 ob planinskem domu na Zelenici deluje nova samodejna vremenska postaja. Trenutnim karavanškimi postajam v Avstriji, natančneje na avstrijski strani ljubeljskega predora (na Ojstrcu/Obirju oziroma tik za njim, pri koči pod Košuto in v Železni Kapli), in postajama v Sloveniji (na mejnem Zgornjem Plotu tik nad Zelenico in pri bližnjem planinskem domu na Zelenici) se bo kmalu pridružila še podobna postaja na Stolu blizu Prešernove koč. V petek, 21. septembra 2012, so vsi štirje v čezmejnem projektu Naravne nesreče brez meja (<http://www.natural-hazards.eu/>) sodelujoči partnerji slovesno predali namenu eno od na novo delujočih samodejnih vremenskih postaj. Vremenski podatki novih in že delujočih postaj na tem območju so dostopni na spletiščih projekta (<http://www.natural-hazards.eu/test-area1.html>) in Koroške lavinske službe/LWD Kärnten (http://www.lawine.ktn.gv.at/264307_DE-Naturgefahren_ohne_Grenzen-Wetterstationen). Z začetkom snežne sezone bodo tako tudi za Zelenico na voljo podatki o višini snežne odeje in gostoti snega ter njegovi vodnatosti (t. i. vodni ekvivalent snežne odeje). Cilj projekta sta izboljšanje strokovnih podlag o nevarnostih za naravne nesreče in okrepitev sodelovanja pri pripravi obvestil in opozoril pred nevarnostjo snežnih in zemeljskih plazov, drobirskih tokov in hudourniških poplav na območju Karavank. V projektu so se povezali koroška izpostava avstrijskega Zveznega urada za meteorologijo in geodinamiko (ZAMG) kot vodilni partner, Koroška lavinska služba (LWD Kärnten) ter Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU in Geodetski inštitut (GI) Slovenije. Z izdajanjem poskusnega lavinskega biltena za Karavanke bodo začeli že to zimo in ga posredovali na ARSO, ki je pristojen za obveščanje in opozarjanje na državni ravni.

Miha Pavšek, vodja projekta na GIAM ZRC SAZU